

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

22. června 2022 *

„Řízení o předběžné otázce – Kartely – Článek 101 SFEU – Směrnice 2014/104/EU – Články 10, 17 a 22 – Žaloby o náhradu škody v případě porušení právních předpisů Evropské unie o hospodářské soutěži – Promlčecí lhůta – Vyvratitelná domněnka o existenci škody – Stanovení výše vzniklé škody – Opožděné provedení směrnice – Časová působnost – Hmotněprávní a procesní ustanovení“

Ve věci C-267/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Audiencia Provincial de León (Provinční soud v Léonu, Španělsko) ze dne 12. června 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 15. června 2020, v řízení

Volvo AB (publ.),

DAF Trucks NV

proti

RM,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení A. Arabadžev (zpravodaj), předseda senátu, I. Ziemeles, T. von Danwitz, P. G. Xuereb a A. Kumin, soudci,

generální advokát: A. Rantos,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Volvo AB (publ.) N. Gómez Bernardo a R. Murillo Tapiou, abogados,
- za DAF Trucks NV C. Gual Grau, abogado, M. de Monchy, J. K. de Preem, advocaten, D. Sarmiento Ramírez-Escudero a P. Vidal Martínez, abogados,

* Jednací jazyk: španělština.

– za RM M. Picón González, procuradora, a I. San Primitivo Arias, abogado,
– za španělskou vládu L. Aguilera Ruizem a S. Centeno Huerta, jako zmocněnci,
– za estonskou vládu A. Kalbus, jako zmocněnkyní,
– za Evropskou komisi S. Baches Opim, M. Farleyem a G. Meessenem, jako zmocněnci,
po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 28. října 2021,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 101 SFEU, článků 10 a 17 a čl. 22 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži (Úř. věst. 2014, L 349, s. 1), jakož i výkladu zásady efektivity.
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společnostmi Volvo AB (publ.) a DAF Trucks NV na jedné straně a RM na straně druhé ve věci žaloby o náhradu škody podané RM, jejímž předmětem je náhrada škody vyplývající z porušení článku 101 SFEU konstatovaného Evropskou komisí, jehož se dopustilo několik výrobců nákladních vozidel, mimo jiné společnosti Volvo a DAF Trucks.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Bod 47 odůvodnění směrnice 2014/104 zní:
„K odstranění asymetrie informací a některých problémů spojených s vyčíslením škody způsobené porušením právních předpisů o hospodářské soutěži a k zajištění účinného uplatňování nároků na náhradu škody je vhodné vycházet z domněnky, že v případě porušení právních předpisů o hospodářské soutěži formou kartelu byla způsobena škoda, zejména dopadem na cenu. V závislosti na skutkových okolnostech daného případu vede kartel ke zvýšení cen, nebo brání snížení cen, k němuž by jinak došlo nebýt kartelu. Tato domněnka by neměla zahrnovat konkrétní výši škody. Porušitel by měl mít možnost tuto domněnku vyvrátit. Je vhodné tuto vyvratitelnou domněnku omezit na kartely vzhledem k jejich tajné povaze, která zmíněnou asymetrii informací zvyšuje a žalobcům ztěžuje získání potřebných důkazů k prokázání škody.“
- 4 Článek 10 této směrnice, nadepsaný „Promlčecí lhůty“, stanoví:
„1. Členské státy stanoví v souladu s tímto článkem pravidla pro promlčecí lhůty pro podání žaloby o náhradu škody. Tato pravidla stanoví okamžik, od kterého začíná běžet promlčecí lhůta, délku této lhůty a okolnosti, za nichž je běh této lhůty přerušen nebo pozastaven.

2. Členské státy zajistí, aby promlčecí lhůta nezačala běžet dříve, než je porušení právních předpisů o hospodářské soutěži ukončeno a než se žalobce dozví nebo než u něj lze přiměřeně předpokládat, že:

- a) má vědomost o daném jednání a o tom, že toto jednání představuje porušení právních předpisů o hospodářské soutěži;
- b) má vědomost o tom, že mu byla způsobena škoda porušením právních předpisů o hospodářské soutěži; a
- c) je mu známa totožnost porušitele.

3. Členské státy zajistí, aby promlčecí lhůta pro podání žaloby o náhradu škody činila alespoň pět let.

4. Členské státy zajistí, aby byl běh promlčecí lhůty pozastaven nebo, stanoví-li tak vnitrostátní právo, přerušen v případě, že orgán pro hospodářskou soutěž přijme opatření pro účely šetření nebo řízení v souvislosti s porušením právních předpisů o hospodářské soutěži, jehož se týká žaloba o náhradu škody. Toto pozastavení běhu promlčecí lhůty skončí nejdříve jeden rok poté, co rozhodnutí o protiprávním jednání nabylo právní moci nebo bylo řízení jinak ukončeno.“

5 Článek 17 této směrnice, nadepsaný „Stanovení výše škody“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby důkazní břemeno a požadavky na dokazování, jež jsou nezbytné pro stanovení výše škody, prakticky neznemožňovaly či nepřiměřeně neztěžovaly uplatnění práva na náhradu škody. Členské státy zajistí, aby vnitrostátní soudy měly pravomoc stanovit v souladu s vnitrostátními postupy výši škody odhadem, pokud bylo zjištěno, že žalobci byla způsobena škoda, avšak na základě dostupných důkazů je prakticky nemožné nebo nepřiměřeně obtížné přesně stanovit výši způsobené škody.

2. Vychází se z domněnky, že porušením právních předpisů formou kartelu ke škodě došlo. Porušitel má právo tuto domněnku vyvrátit.

3. Členské státy zajistí, aby v řízeních týkajících se žaloby o náhradu škody mohl být vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž vnitrostátnímu soudu na jeho žádost nápomocen při určování výše škod, pokud takovou asistenci považuje za vhodnou.“

6 Článek 21 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 27. prosince 2016. Neprodleně sdělí Komisi jejich znění.

Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.“

7 Článek 22 směrnice 2014/104, nadepsaný „Časová působnost“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21, které jsou nezbytné pro dosažení souladu s hmotněprávními ustanoveními této směrnice, nepoužily se zpětnou působností.

2. Členské státy zajistí, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21, které nejsou uvedeny v odstavci 1, nepoužily na řízení o žalobě o náhradu škody zahájená u vnitrostátního soudu přede dnem 26. prosince 2014.“

- 8 Článek 25 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích [101 a 102 SFEU] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205) stanoví:

„[(Promlčecí) l]hůta začíná běžet dnem, kdy došlo k protiprávnímu jednání. V případě trvajících nebo opakovaného protiprávního jednání však začíná lhůta běžet dnem, kdy bylo ukončeno.“

- 9 Článek 30 tohoto nařízení, nadepsaný „Zveřejňování rozhodnutí“, stanoví:

„1. Komise zveřejňuje rozhodnutí, která přijme podle článků 7 až 10, 23 a 24.

2. Ve zveřejnění musí být uvedena jména stran a hlavní obsah rozhodnutí, včetně všech uložených sankcí. Bere se v úvahu oprávněný zájem podniků na ochraně jejich obchodního tajemství.“

Španělské právo

- 10 Podle čl. 74 odst. 1 Ley 15/2007 de Defensa de la Competencia (zákon 15/2007 o ochraně hospodářské soutěže) ze dne 3. července 2007 (BOE č. 159 ze dne 4. července 2007, s. 28848), ve znění Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (královské nařízení s mocí zákona 9/2017, jímž se provádějí směrnice Evropské unie ve finanční, obchodní a zdravotní oblasti a o vysílání pracovníků) ze dne 26. května 2017 (BOE č. 126 ze dne 27. května 2017, s. 42820) (dále jen „zákon 15/2007 ve znění královského nařízení s mocí zákona 9/2017“):

„Promlčecí doba pro podání žaloby o náhradu škody způsobené porušením práva hospodářské soutěže činí pět let.“

- 11 Článek 76 odst. 2 a 3 zákona 15/2007 ve znění královského nařízení s mocí zákona 9/2017 stanoví:

„2. Je-li prokázáno, že žalobci byla způsobena škoda, ale na základě dostupných důkazů je prakticky nemožné nebo nepřiměřeně obtížné přesně stanovit její výši, mohou soudy stanovit odhadem, v jaké výši má být škoda nahrazena.

3. V případě porušení právních předpisů formou kartelu se až do prokázání opaku vychází z domněnky, že jím byla způsobena škoda.“

- 12 První přechodné ustanovení královského nařízení s mocí zákona 9/2017, kterým se do španělského práva provádí směrnice 2014/104, nadepsané „Přechodný režim pro žaloby o náhradu škody vyplývající z porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži“, stanoví:

„1. Ustanovení článku 3 tohoto královského nařízení s mocí zákona se nepoužijí se zpětnou působností.

2. Ustanovení článku 4 tohoto královského nařízení s mocí zákona se použijí pouze na řízení zahájená po vstupu nařízení v platnost.“

13 Článek 1902 Código Civil (občanský zákoník) stanoví:

„Každý, kdo v důsledku úmyslného protiprávního jednání nebo nedbalosti způsobí svým jednáním nebo opomenutím druhému škodu, je povinen způsobenou škodu nahradit.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

14 V letech 2006 a 2007 koupil RM od společností Volvo a DAF Trucks tři nákladní vozidla vyrobená těmito společnostmi.

15 Dne 19. července 2016 přijala Komise rozhodnutí C(2016) 4673 final v řízení podle článku 101 [SFEU] a článku 53 Dohody o EHP (Věc AT.39824 – Nákladní vozidla) a zveřejnila v této souvislosti tiskovou zprávu. Dne 6. dubna 2017 zveřejnila Komise v *Úředním věstníku Evropské unie* shrnutí tohoto rozhodnutí v souladu s článkem 30 nařízení č. 1/2003.

16 Komise v tomto rozhodnutí shledala, že několik výrobců nákladních vozidel, mimo jiné společnosti Volvo a DAF Trucks, porušilo článek 101 SFEU a článek 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. 1994, L 1, s. 3; Zvl. vyd. 11/52, s. 3) tím, že se dohodlo na stanovení cen a zvýšení hrubých cen nákladních vozidel o hmotnosti 6 až 16 tun, tj. středně těžkých nákladních vozidel, nebo o hmotnosti vyšší než 16 tun, tj. těžkých nákladních vozidel, v Evropském hospodářském prostoru, a dále na načasování a přenesení nákladů na zavedení emisních technologií požadovaných normami Euro 3 až Euro 6. Protiprávní jednání společností Volvo a DAF Trucks trvalo od 17. ledna 1997 do 18. ledna 2011.

17 Dne 27. května 2017, tedy pět měsíců po uplynutí lhůty k provedení směrnice 2014/104, nabylo účinnosti královské nařízení s mocí zákona 9/2017 provádějící tuto směrnici do španělského práva.

18 Dne 1. dubna 2018 podal RM proti společnostem Volvo a DAF Trucks žalobu k Juzgado de lo Mercantil de León (Obchodní soud v Leónu, Španělsko). Touto žalobou se RM domáhá náhrady škody, kterou utrpěl z důvodu protisoutěžních praktik těchto dvou společností. Žaloba se zakládá primárně na příslušných ustanoveních zákona 15/2007, ve znění královského nařízení s mocí zákona 9/2017, a podpůrně na obecném režimu mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti, zejména na článku 1902 občanského zákoníku. Jedná se o žalobu o náhradu škody podanou v návaznosti na konečné rozhodnutí Komise, jímž bylo shledáno porušení článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru.

19 Společnosti Volvo a DAF Trucks vůči této žalobě mimo jiné namítly, že je promlčena a že RM neprokázal příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním konstatovaným v rozhodnutí C(2016) 4673 final a zvýšením ceny nákladních vozidel.

20 Rozsudkem ze dne 15. října 2019 Juzgado de lo Mercantil de León (Obchodní soud v Leónu) žalobě RM částečně vyhověl a uložil společnostem Volvo a DAF Trucks povinnost zaplatit RM náhradu odpovídající 15 % pořizovací ceny nákladních vozidel navýšenou o zákonné úroky; neuložil jim však náhradu nákladů řízení. Uvedený soud námitku promlčení vznesenou společnostmi Volvo a DAF Trucks zamítl zejména z důvodu, že v okamžiku podání žaloby platila pětiletá lhůta stanovená v článku 74 zákona 15/2007 ve znění královského nařízení s mocí zákona

9/2017, kterým se provádí čl. 10 odst. 3 směrnice 2014/104, a tato lhůta tedy byla v projednávané věci použitelná. Soud dále dovodil, že čl. 76 odst. 2 a 3 tohoto zákona, kterým se provádí čl. 17 odst. 1 a 2 směrnice, je procesním ustanovením, na základě čehož zaprvé konstatoval existenci škody na straně RM, přičemž vycházel z domněnky o existenci škody podle čl. 76 odst. 3 zákona 15/2007 ve znění královského nařízení s mocí zákona 9/2017, a zadruhé stanovil výši této škody, přičemž se opíral o čl. 76 odst. 2 tohoto zákona.

- 21 Společnosti Volvo a DAF Trucks podaly proti tomuto rozsudku odvolání k Audiencia Provincial de León (Provinční soud v Léonu, Španělsko). Tyto dvě společnosti tvrdí, že se směrnice 2014/104 v projednávané věci nepoužije, protože nebyla v platnosti v době, kdy k předmětnému protiprávnímu jednání došlo; toto protiprávní jednání totiž skončilo dne 18. ledna 2011. Podle těchto společností je pro určení režimu použitelného na žalobu RM o náhradu škody rozhodné datum, kdy k tomuto protiprávnímu jednání došlo.
- 22 Společnosti Volvo a DAF Trucks tedy trvají na tom, že žaloba RM o náhradu škody je promlčena. Společnost DAF Trucks v tomto ohledu tvrdí, že se nepoužije pětiletá promlčecí lhůta stanovená v článku 10 směrnice 2014/104, který byl proveden do čl. 74 odst. 1 zákona 15/2007 ve znění královského nařízení s mocí zákona 9/2017, nýbrž lhůta jednoho roku stanovená v článku 1968 občanského zákoníku. Tato roční promlčecí lhůta mimoto podle ní začala běžet od zveřejnění tiskové zprávy Komise k rozhodnutí C(2016) 4673 final. Tato společnost proto tvrdí, že ke dni, ke kterému RM podal žalobu o náhradu škody, a sice k 1. dubnu 2018, již uvedená promlčecí lhůta uplynula.
- 23 Společnosti Volvo a DAF Trucks dodávají, že jelikož tato směrnice není použitelná, musí být v projednávané věci prokázána jak existence, tak výše škody a v opačném případě musí být žaloba zamítnuta.
- 24 V této souvislosti se předkládající soud táže na časovou působnost článku 10 a čl. 17 odst. 1 a 2 směrnice 2014/104. Podle něj je tato působnost upřesněna v článku 22 této směrnice.
- 25 Za účelem určení, zda se na spor v původním řízení použije článek 10 a čl. 17 odst. 1 a 2 uvedené směrnice, které stanoví pravidla upravující promlčecí lhůtu, existenci škody způsobené důsledkem kartelu a stanovení výše této škody, si předkládající soud klade otázku, zda jsou tato ustanovení hmotněprávní, nebo procesní povahy.
- 26 Předkládající soud se dále táže, který časový okamžik je rozhodný pro posouzení časové působnosti uvedených ustanovení za účelem určení, zda jsou v projednávané věci použitelná.
- 27 Za těchto podmínek se Audiencia Provincial de León (Provinční soud v Léonu) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být článek 101 SFEU a zásada efektivity vykládány v tom smyslu, že brání takovému výkladu vnitrostátního pravidla, který spojuje zpětnou působnost s datem uložení sankce, nikoli s datem podání žaloby, a podle kterého tak nelze zpětně uplatnit promlčecí lhůtu pěti let pro podání žaloby, kterou stanoví článek 10 směrnice [2014/104] a článek 17 této směrnice o stanovení výše škody soudním odhadem?

- 2) Musí být čl. 22 odst. 2 směrnice 2014/104 a výraz ‚zpětná působnost‘ vykládány v tom smyslu, že článek 10 této směrnice lze použít na žalobu, jako je žaloba ve sporu v původním řízení, která byla sice podána po vstupu směrnice v platnost a po nabytí účinnosti prováděcího předpisu, nicméně týká se dřívějších skutkových okolností nebo sankcí?
- 3) Musí být při použití ustanovení, jako je článek 76 [zákona 15/2007], vykládán článek 17 směrnice 2014/104 o stanovení výše škody soudním odhadem v tom smyslu, že se jedná o procesní normu, která se použije na spor v původním řízení, v němž byla žaloba podána po nabytí účinnosti vnitrostátního prováděcího předpisu?“

K předběžným otázkám

- 28 Podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že v rámci postupu spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedeného článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska Soudnímu dvoru přísluší případně přeformulovat otázky, jež jsou mu položeny. Okolnost, že vnitrostátní soud formuloval předběžnou otázku po formální stránce tak, že odkázal na určitá ustanovení unijního práva, nebrání tomu, aby Soudní dvůr tomuto soudu poskytl všechny prvky výkladu, které mohou být pro rozsouzení věci, jež mu byla předložena, užitečné, ať již na ně posledně uvedený ve svých otázkách odkázal či nikoli. V tomto ohledu přísluší Soudnímu dvoru, aby ze všech poznatků předložených vnitrostátním soudem, zejména z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, vytěžil ty prvky unijního práva, které je s přihlédnutím k předmětu sporu třeba vyložit (rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 35 a citovaná judikatura).
- 29 V projednávané věci je s ohledem na všechny poznatky poskytnuté předkládajícím soudem třeba přeformulovat předběžné otázky za účelem podání užitečné odpovědi tomuto soudu.
- 30 Z předkládacího rozhodnutí totiž vyplývá, že podstatou tří otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda se článek 10 a čl. 17 odst. 1 a 2 směrnice 2014/104 v souladu s jejím článkem 22 použijí *ratione temporis* na žalobu o náhradu škody, která se sice týká porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před vstupem této směrnice v platnost, avšak byla podána po nabytí účinnosti vnitrostátních předpisů provádějících tuto směrnici.

Úvodní poznámky

- 31 Je třeba připomenout, že na rozdíl od procesních pravidel, o kterých se má obecně za to, že jsou použitelná ke dni, kdy vstoupí v platnost (rozsudek ze dne 3. června 2021, Jumbocarry Trading, C-39/20, EU:C:2021:435, bod 28 a citovaná judikatura), musí být hmotněprávní unijní pravidla za účelem dodržení zásad právní jistoty a legitimního očekávání vykládána tak, že se vztahují na situace završené před svým vstupem v platnost pouze tehdy, když z jejich znění, cíle nebo struktury jasně vyplývá, že jim takový účinek musí být přiznán [rozsudek ze dne 21. prosince 2021, Skarb Państwa (Pojistné krytí motorových vozidel), C-428/20, EU:C:2021:1043, bod 33 a citovaná judikatura].
- 32 Z judikatury Soudního dvora rovněž vyplývá, že nová právní úprava se v zásadě použije od okamžiku, kdy nabude účinnosti akt, kterým byla zavedena. Nepoužije se sice na právní situace vzniklé a s konečnou platností završené za působnosti staré právní úpravy, avšak použije se na budoucí účinky situace vzniklé za působnosti starého pravidla, jakož i na nové právní situace.

S výhradou zásady zákazu zpětné účinnosti právních aktů je tomu jinak pouze tehdy, když je nové pravidlo spojeno se zvláštními ustanoveními, která zvláštním způsobem určují jeho podmínky použití v čase [rozsudek ze dne 21. prosince 2021, Skarb Państwa (Pojistné krytí motorových vozidel), C-428/20, EU:C:2021:1043, bod 31 a citovaná judikatura].

- 33 Pokud jde konkrétně o směrnice, zpravidla jen právní situace završené po uplynutí lhůty k provedení směrnice mohou spadat do její časové působnosti (usnesení ze dne 16. května 2019, Luminor Bank, C-8/18, nezveřejněné, EU:C:2019:429, bod 32 a citovaná judikatura).
- 34 To platí tím spíše pro právní situace vzniklé za působnosti starého pravidla, které vyvolávají účinky i po nabytí účinnosti vnitrostátních aktů přijatých k provedení směrnice až po uplynutí lhůty k jejímu provedení.
- 35 Pokud jde v této souvislosti o časovou působnost směrnice 2014/104, je třeba uvést, že tato směrnice obsahuje zvláštní ustanovení, které výslovně stanoví podmínky pro časové použití procesních a hmotněprávních ustanovení této směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 25).
- 36 Podle čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104 měly členské státy zejména zajistit, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21 směrnice, které jsou nezbytné pro dosažení souladu s hmotněprávními ustanoveními této směrnice, nepoužily se zpětnou působností (rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 26).
- 37 Podle čl. 22 odst. 2 směrnice 2014/104 měly dále členské státy zajistit, aby se vnitrostátní předpisy přijaté za účelem dosažení souladu s jinými než hmotněprávními ustanoveními této směrnice nepoužily na řízení o žalobě o náhradu škody zahájená u vnitrostátního soudu přede dnem 26. prosince 2014 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 27).
- 38 Za účelem určení časové působnosti ustanovení směrnice 2014/104 je tedy třeba na prvním místě určit, zda se v případě daného ustanovení jedná o ustanovení hmotněprávní, či nikoli.
- 39 V tomto ohledu je třeba upřesnit, že otázka, která z ustanovení této směrnice jsou hmotněprávní a která nikoli, musí být vzhledem k neexistujícímu odkazu na vnitrostátní právo v článku 22 směrnice 2014/104 posuzována z hlediska unijního práva, a nikoli z hlediska použitelného vnitrostátního práva.
- 40 Dále sice zmíněný článek neupřesňuje pro každé ustanovení, zda je hmotněprávní, či nikoli, avšak ze znění tohoto článku, jehož odstavec 1 hovoří o „hmotněprávních ustanoveních této směrnice“, jednoznačně vyplývá, že za hmotněprávní či nikoli hmotněprávní ustanovení jsou tu označována ustanovení této směrnice, a nikoli vnitrostátní opatření přijatá za účelem dosažení souladu s touto směrnicí.
- 41 Ostatně kdyby byl členským státům přiznán prostor pro uvážení při určování, zda to či ono ustanovení směrnice 2014/104 je nebo není hmotněprávní, mohlo by to narušit účinné, soudržné a jednotné uplatňování těchto ustanovení na území Unie.

- 42 Jakmile je určeno, zda se jedná o ustanovení hmotněprávní, či nikoli, je třeba na druhém místě ověřit, zda za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, kdy tato směrnice byla provedena opožděně, byla daná situace, nemůže-li být kvalifikována jako nová, završena před uplynutím lhůty k provedení uvedené směrnice, nebo zda nadále vyvolávala své účinky i po uplynutí této lhůty.

K časové působnosti článku 10 směrnice 2014/104

- 43 Pokud jde zaprvé o to, zda je článek 10 směrnice 2014/104 hmotněprávním ustanovením, či nikoli, je třeba připomenout, že tento článek podle svého odstavce 1 stanoví pravidla pro promlčecí lhůty pro podání žaloby o náhradu škody v případě porušení právních předpisů o hospodářské soutěži. Odstavce 2 a 4 uvedeného článku určují konkrétně okamžik, ke kterému začíná promlčecí lhůta běžet, a okolnosti, za kterých může být přerušena nebo pozastavena.
- 44 Článek 10 odst. 3 této směrnice upřesňuje minimální délku promlčecí lhůty. Podle tohoto ustanovení členské státy zajistí, aby promlčecí lhůta pro podání žaloby o náhradu škody v případě porušení právních předpisů o hospodářské soutěži činila alespoň pět let.
- 45 Úlohou promlčecí lhůty stanovené v čl. 10 odst. 3 směrnice 2014/104 je zejména zajištění ochrany práv poškozené osoby, neboť musí mít k dispozici dostatečný čas, aby mohla shromáždit patřičné informace za účelem případného podání žaloby, a vyloučení možnosti poškozené osoby neomezeně odkládat uplatnění nároku na náhradu škody a úroky na úkor osoby odpovědné za škodu. Tato lhůta tedy v konečném důsledku chrání jak poškozenou osobu, tak osobu odpovědnou za škodu (obdobně viz rozsudek ze dne 8. listopadu 2012, Evropaïki Dynamiki v. Komise, C-469/11 P, EU:C:2012:705, bod 53).
- 46 V této souvislosti z judikatury Soudního dvora vyplývá, že na rozdíl od procesních lhůt se promlčecí lhůta tím, že vyvolává promlčení práva podat žalobu, vztahuje k hmotnému právu, neboť ovlivňuje výkon subjektivního práva, kterého se dotčená osoba již nemůže účinně dovolávat před soudem (obdobně viz rozsudek ze dne 8. listopadu 2012, Evropaïki Dynamiki v. Komise, C-469/11 P, EU:C:2012:705, bod 52).
- 47 Jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 66 a 67 svého stanoviska, je tedy třeba považovat článek 10 směrnice 2014/104 za hmotněprávní ustanovení ve smyslu čl. 22 odst. 1 této směrnice.
- 48 Zadruhé, jelikož je v projednávaném případě nesporné, že směrnice 2014/104 byla do španělského právního řádu provedena pět měsíců po uplynutí lhůty k provedení stanovené v jejím článku 21, protože královské nařízení s mocí zákona 9/2017, kterým se tato směrnice provádí, nabylo účinnosti dne 27. května 2017, je třeba za účelem určení časové působnosti článku 10 uvedené směrnice ověřit, zda byla situace, o níž jde ve věci v původním řízení, završena před uplynutím lhůty k provedení směrnice, nebo zda nadále vyvolává účinky i po uplynutí této lhůty.
- 49 Za tím účelem je třeba zjistit – s ohledem na zvláštnosti pravidel promlčení, jejich povahu a mechanismus jejich fungování, zejména v souvislosti s žalobou o náhradu škody podávanou v návaznosti na konečné rozhodnutí, jímž bylo shledáno porušení unijního práva hospodářské soutěže – zda k datu uplynutí lhůty k provedení směrnice 2014/104, tedy k 27. prosinci 2016, promlčecí lhůta použitelná na situaci, o níž jde ve věci v původním řízení, uplynula, což vyžaduje určit okamžik, od kterého tato promlčecí lhůta začala běžet.

- 50 Pokud se přitom jedná o okamžik, od kterého začala promlčecí lhůta běžet, je třeba připomenout judikaturu Soudního dvora, podle níž platí, že neexistuje-li v dané oblasti žádná unijní právní úprava použitelná *ratione temporis*, přísluší právnímu řádu každého členského státu, aby upravil procesní podmínky výkonu práva požadovat náhradu škody vyplývající z porušení článků 101 a 102 SFEU, včetně pravidel týkajících se promlčecích lhůt, za předpokladu, že jsou dodrženy zásady rovnocennosti a efektivity, přičemž posledně uvedená zásada vyžaduje, aby pravidla, která se uplatní na žaloby určené k zajištění ochrany práv, jež jednotlivci vyvozují z přímého účinku unijního práva, v praxi neznemožňovala nebo nadměrně neztěžovala výkon práv přiznaných unijním právním řádem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, body 42 a 43).
- 51 V projednávaném případě ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že před provedením uvedené směrnice do španělského práva se promlčecí lhůta pro podání žaloby o náhradu škody v případě porušení právních předpisů o hospodářské soutěži řídila obecným režimem mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti a že podle čl. 1968 odst. 2 občanského zákoníku začínala tato jednoletá promlčecí lhůta běžet až od okamžiku, kdy se dotýčný žalobce dozvěděl o skutečnostech vedoucích ke vzniku odpovědnosti. Z předkládacího rozhodnutí sice výslovně nevychází, jaké jsou podle španělského práva skutečnosti vedoucí ke vzniku odpovědnosti, s jejichž seznámením se je spojen počátek běhu promlčecí lhůty, avšak ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, je patrné, že tyto skutečnosti předpokládají znalost informací nezbytných k podání žaloby o náhradu škody. To přísluší určit předkládajícímu soudu.
- 52 Nic to však nemění na tom, že má-li vnitrostátní soud rozhodnout spor mezi jednotlivci, přísluší mu, aby případně vyložil vnitrostátní ustanovení dotčená ve věci v původním řízení v co největším možném rozsahu ve světle unijního práva, konkrétně s přihlédnutím ke znění a účelu článku 101 SFEU, aniž by však prováděl výklad *contra legem* těchto vnitrostátních ustanovení (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. ledna 2021, Whiteland Import Export, C-308/19, EU:C:2021:47, body 60 až 62).
- 53 V tomto ohledu je třeba připomenout, že vnitrostátní právní úprava, která stanoví datum, od něhož začíná běžet promlčecí lhůta, její délku a podmínky pro její pozastavení či přerušování, musí být přizpůsobena zvláštnostem práva hospodářské soutěže a účelu uplatňování pravidel tohoto práva dotýčnými osobami, aby nebyla narušena plná účinnost článků 101 a 102 SFEU (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 47).
- 54 Podávání žalob o náhradu škody z důvodu porušení unijního práva hospodářské soutěže totiž v zásadě vyžaduje provedení složitého rozboru skutkového stavu a ekonomickou analýzu (rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 46).
- 55 Rovněž je třeba zohlednit skutečnost, že spory týkající se porušení unijního práva hospodářské soutěže a vnitrostátního práva hospodářské soutěže se vyznačují v zásadě asymetrií informací v neprospěch poškozeného, jak je připomenuto v bodě 47 odůvodnění směrnice 2014/104, v důsledku čehož je pro něj získání informací nezbytných k podání žaloby o náhradu škody těžší než pro orgány hospodářské soutěže získání informací nezbytných pro výkon jejich pravomocí při uplatňování práva hospodářské soutěže.
- 56 V této souvislosti je třeba mít za to, že na rozdíl od pravidla použitelného na Komisi, které je obsaženo v čl. 25 odst. 2 nařízení č. 1/2003 a podle něhož začíná promlčecí lhůta pro uložení sankcí běžet dnem, kdy došlo k protiprávnímu jednání, a v případě trvajících nebo opakovaných

protiprávního jednání dnem, kdy bylo protiprávní jednání ukončeno, nemohou promlčecí lhůty platné pro podání žaloby o náhradu škody v případě porušení právních předpisů členských států a Unie o hospodářské soutěži začít běžet dříve, než je porušení právních předpisů ukončeno a než se poškozená osoba dozví nebo než u ní lze přiměřeně předpokládat, že jsou jí známy informace nezbytné pro podání žaloby o náhradu škody.

- 57 V opačném případě by byl výkon práva domáhat se náhrady škody prakticky znemožněn nebo nadměrně ztížen.
- 58 Pokud jde o informace nezbytné k podání žaloby o náhradu škody, je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora je každá osoba oprávněna domáhat se náhrady vzniklé škody, je-li dána příčinná souvislost mezi uvedenou škodou a porušením unijního práva hospodářské soutěže (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 5. června 2014, Kone a další, C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 22 a citovaná judikatura, a ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 40).
- 59 Z judikatury Soudního dvora kromě toho vyplývá, že k tomu, aby poškozený mohl podat žalobu na náhradu škody, je nezbytné, aby věděl, kdo je osobou odpovědnou za porušení práva hospodářské soutěže (rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 50).
- 60 Z toho vyplývá, že existence porušení práva hospodářské soutěže, existence škody, příčinná souvislost mezi škodou a porušením, jakož i totožnost porušitele jsou součástí nezbytných údajů, které musí mít poškozená osoba k dispozici, aby mohla podat žalobu o náhradu škody.
- 61 Za těchto podmínek je třeba mít za to, že promlčecí lhůty platné pro podání žaloby o náhradu škody v případě porušení právních předpisů členských států a Unie o hospodářské soutěži nemohou začít běžet dříve, než je porušení právních předpisů ukončeno a než se poškozená osoba dozví nebo než u ní lze přiměřeně předpokládat, že má vědomost o tom, že jí byla v důsledku tohoto porušení právních předpisů způsobena škoda, a že je jí známa totožnost porušitele.
- 62 V projednávaném případě bylo protiprávní jednání ukončeno dne 18. ledna 2011. Pokud jde přitom o datum, k němuž lze přiměřeně předpokládat, že se RM seznámil s nezbytnými skutečnostmi, které mu umožňují podat žalobu o náhradu škody, mají společnosti Volvo a DAF Trucks za to, že rozhodným datem je datum zveřejnění tiskové zprávy k rozhodnutí C(2016) 4673 final, tedy 19. červenec 2016, a že v důsledku toho promlčecí lhůta stanovená v článku 1968 občanského zákoníku začala běžet dnem tohoto jejího zveřejnění.
- 63 RM, španělská vláda a Komise naproti tomu tvrdí, že za rozhodné datum je třeba považovat den, kdy bylo shrnutí rozhodnutí C(2016) 4673 final zveřejněno v *Úředním věstníku Evropské unie*, tedy 6. duben 2017.
- 64 Není sice vyloučeno, že se poškozený může seznámit se skutečnostmi nezbytnými k podání žaloby o náhradu škody ještě před zveřejněním shrnutí rozhodnutí Komise v *Úředním věstníku Evropské unie*, či dokonce před zveřejněním tiskové zprávy k tomuto rozhodnutí, a to i v kartelové věci, avšak ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, nevyplývá, že tomu tak je v projednávaném případě.

- 65 Je tedy třeba určit, o kterém z těchto dvou zveřejnění lze přiměřeně předpokládat, že se při něm RM seznámil s nezbytnými skutečnostmi, jež mu umožňují podat žalobu o náhradu škody.
- 66 Za tím účelem je třeba zohlednit předmět a povahu tiskových zpráv k rozhodnutím Komise a předmět a povahu shrnutí těchto rozhodnutí, která jsou zveřejňována v *Úředním věstníku Evropské unie*.
- 67 Jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 125 až 127 svého stanoviska, tiskové zprávy v zásadě obsahují méně podrobné informace o okolnostech dané věci a o důvodech, proč lze chování omezující hospodářskou soutěž kvalifikovat jako protiprávní jednání, než je tomu u shrnutí rozhodnutí Komise zveřejňovaných v *Úředním věstníku Evropské unie*, která podle článku 30 nařízení č. 1/2003 uvádějí jména stran a hlavní obsah příslušného rozhodnutí, včetně všech uložených sankcí.
- 68 Dále nejsou tiskové zprávy určeny k tomu, aby zakládaly právní účinky vůči třetím osobám, zejména poškozeným. Jedná se naopak o stručné dokumenty, které jsou v zásadě určeny pro tisk a média. Nelze tedy mít za to, že by na straně osob poškozených porušením práva hospodářské soutěže existovala obecná povinnost řádné péče, která by jim velela sledovat zveřejňování takových tiskových zpráv.
- 69 Konečně na rozdíl od shrnutí rozhodnutí Komise, která jsou v souladu s bodem 148 oznámení Komise o osvědčených postupech pro vedení řízení podle článků 101 a 102 SFEU zveřejňována v *Úředním věstníku Evropské unie* ve všech úředních jazycích krátce po přijetí příslušného rozhodnutí, nejsou tiskové zprávy nutně zveřejňovány ve všech úředních jazycích Unie.
- 70 V projednávané věci je patrné – jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 129 až 131 svého stanoviska – že tisková zpráva neoznačuje se stejnou přesností, jako to činí shrnutí rozhodnutí C(2016) 4673 final, totožnost porušitelů, přesnou dobu trvání předmětného protiprávního jednání a výrobky, kterých se toto protiprávní jednání týká.
- 71 Za těchto podmínek nelze přiměřeně předpokládat, že v projednávaném případě se RM s nezbytnými skutečnostmi, které mu umožňují podat žalobu o náhradu škody, seznámil v den zveřejnění tiskové zprávy k rozhodnutí C(2016) 4673 final, tedy 19. července 2016. Naproti tomu lze přiměřeně předpokládat, že se RM s těmito skutečnostmi seznámil v den zveřejnění shrnutí rozhodnutí C(2016) 4673 final v *Úředním věstníku Evropské unie*, tedy 6. dubna 2017.
- 72 K zajištění plné účinnosti článku 101 SFEU je proto třeba vycházet z toho, že v projednávaném případě začala promlčecí lhůta běžet dnem zveřejnění shrnutí.
- 73 Vzhledem k tomu, že promlčecí lhůta začala běžet po uplynutí lhůty k provedení směrnice 2014/104, tedy po 27. prosinci 2016, a trvala i po datu nabytí účinnosti královského nařízení s mocí zákona 9/2017, které bylo přijato k provedení této směrnice, tedy po 27. květnu 2017, uplynula tato lhůta nutně až po těchto dvou datech.
- 74 Jeví se tedy, že situace ve věci v původním řízení vyvolávala nadále své účinky i po uplynutí lhůty k provedení směrnice 2014/104, ba i po datu nabytí účinnosti královského nařízení 9/2017, které tuto směrnici provádí.
- 75 Pokud tomu tak ve sporu v původním řízení skutečně je, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu, pak je článek 10 uvedené směrnice použitelný *ratione temporis* na projednávaný případ.

- 76 V tomto kontextu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury nemůže směrnice sama o sobě zakládat jednotlivci povinnosti, a nelze se jí tedy jako takové vůči němu dovolávat. Rozšíření možnosti dovolávat se ustanovení neprovedené nebo nesprávně provedené směrnice na oblast vztahů mezi jednotlivci by totiž znamenalo přiznat Unii pravomoc s okamžitým účinkem stanovovat povinnosti k tíži jednotlivců, ačkoli má tuto možnost pouze tam, kde má pravomoc přijímat nařízení (rozsudek ze dne 7. srpna 2018, Smith, C-122/17, EU:C:2018:631, bod 42 a citovaná judikatura).
- 77 Z judikatury Soudního dvora rovněž vyplývá, že v rámci takového sporu mezi jednotlivci, jako je spor ve věci v původním řízení, má vnitrostátní soud od okamžiku uplynutí lhůty k provedení směrnice, která nebyla provedena, případně povinnost vykládat vnitrostátní právo tak, aby byla daná situace bezprostředně v souladu s ustanoveními této směrnice, aniž by však prováděl výklad vnitrostátního práva *contra legem* (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. října 2018, Klohn, C-167/17, EU:C:2018:833, body 45 a 65).
- 78 Každopádně vzhledem k tomu, že mezi datem zveřejnění shrnutí rozhodnutí C(2016) 4673 final v *Úředním věstníku Evropské unie* a podáním žaloby RM o náhradu škody uplynulo méně než dvanáct měsíců, nic nenasvědčuje tomu, že by nárok uplatněný touto žalobou byl, s výhradou ověření předkládajícím soudem, v okamžiku jejího uplatnění promlčen.
- 79 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba mít za to, že článek 10 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že je hmotněprávním ustanovením ve smyslu čl. 22 odst. 1 této směrnice a že je *ratione temporis* použitelný na žalobu o náhradu škody, která se sice týká porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před vstupem uvedené směrnice v platnost, avšak byla podána po nabytí účinnosti ustanovení, jimiž se tato směrnice provádí do vnitrostátního práva, jestliže promlčecí lhůta platná pro tuto žalobu podle starých pravidel neuplynula přede dnem uplynutí lhůty k provedení této směrnice.

K časové působnosti čl. 17 odst. 1 a 2 směrnice 2014/104

- 80 Pokud jde zaprvé o to, zda je čl. 17 odst. 1 směrnice 2014/104 v projednávaném případě použitelný *ratione temporis*, je třeba připomenout, že ze znění tohoto ustanovení vyplývá, že členské státy zajistí, aby důkazní břemeno a požadavky na dokazování, jež jsou nezbytné pro stanovení výše škody, prakticky neznemožňovaly či nepřiměřeně neztěžovaly uplatnění práva na náhradu škody. Členské státy rovněž zajistí, aby vnitrostátní soudy měly pravomoc stanovit v souladu s vnitrostátními postupy výši škody v případě porušení pravidel hospodářské soutěže odhadem, pokud bylo zjištěno, že žalobci byla způsobena škoda, avšak na základě dostupných důkazů je prakticky nemožné nebo nepřiměřeně obtížné přesně stanovit výši způsobené škody.
- 81 Uvedené ustanovení má takto zajistit účinnost žalob o náhradu škody v případě porušení práva hospodářské soutěže zejména ve zvláštních situacích, kdy je prakticky nemožné nebo nepřiměřeně obtížné přesně stanovit správnou výši způsobené škody.
- 82 Cílem tohoto ustanovení je totiž zmírnit požadavky na dokazování nezbytné pro stanovení výše vzniklé škody a napravit zaprvé asymetrii informací existující na úrok konkrétního žalobce a zadruhé problémy spojené s tím, že ke stanovení výše způsobené škody je třeba posoudit, jak by se dotčený trh vyvíjel v případě, že by k protiprávnímu jednání nedošlo.

- 83 Jak uvedl generální advokát v bodě 73 svého stanoviska, čl. 17 odst. 1 směrnice 2014/104 nestanoví té či oné straně sporu nové hmotněprávní povinnosti. Toto ustanovení a konkrétně jeho druhá věta naopak v souladu s „vnitrostátními postupy“, na něž odkazuje, přiznává vnitrostátním soudům zvláštní možnost v rámci sporů týkajících se žalob o náhradu škody v případě porušení práva hospodářské soutěže.
- 84 V této souvislosti je třeba připomenout, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že pravidla týkající se důkazního břemene a požadavků na dokazování jsou v zásadě kvalifikována jako procesní pravidla (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. ledna 2016, Eturas a další, C-74/14, EU:C:2016:42, body 30 až 32).
- 85 Článek 17 odst. 1 směrnice 2014/104 je tedy třeba považovat za procesní ustanovení ve smyslu čl. 22 odst. 2 této směrnice.
- 86 V tomto ohledu se má obecně za to, jak vyplývá z judikatury připomenuté v bodě 31 tohoto rozsudku, že procesní pravidla jsou použitelná ke dni, kdy vstoupí v platnost.
- 87 Rovněž je třeba připomenout, že podle čl. 22 odst. 2 směrnice 2014/104 měly členské státy zajistit, aby se vnitrostátní předpisy, které jsou nezbytné pro dosažení souladu s jinými než hmotněprávními ustanoveními této směrnice, nepoužily na řízení o žalobě o náhradu škody zahájená u vnitrostátního soudu před 26. prosincem 2014.
- 88 V projednávaném případě byla žaloba o náhradu škody podána dne 1. dubna 2018, tedy po 26. prosinci 2014 a po datu provedení směrnice 2014/104 do španělského právního řádu. Aniž jsou dotčeny úvahy uvedené v bodech 76 a 77 tohoto rozsudku, je tedy čl. 17 odst. 1 této směrnice na takovou žalobu *ratione temporis* použitelný.
- 89 Za těchto podmínek je třeba mít za to, že čl. 17 odst. 1 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že je procesním ustanovením ve smyslu čl. 22 odst. 2 této směrnice a že je *ratione temporis* použitelný na žalobu o náhradu škody, která se sice týká porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před vstupem uvedené směrnice v platnost, avšak byla podána po 26. prosinci 2014 a po nabytí účinnosti ustanovení, jimiž se tato směrnice provádí do vnitrostátního práva.
- 90 Pokud jde zadruhé o použitelnost *ratione temporis* v případě čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104, je třeba rovnou připomenout, že podle znění tohoto ustanovení se vychází z domněnky, že porušením právních předpisů formou kartelu ke škodě došlo. Porušitel má právo tuto domněnku vyvrátit.
- 91 Ze znění uvedeného ustanovení vyplývá, že stanoví vyvratitelnou domněnku o existenci škody v důsledku kartelu. Jak vyplývá z bodu 47 odůvodnění směrnice 2014/104, unijní normotvůrce tuto domněnku omezil na kartely vzhledem k jejich tajné povaze, která asymetrii informací zvyšuje a poškozeným ztěžuje získání potřebných důkazů k prokázání škody.
- 92 Jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 78, 79 a 81 svého stanoviska, čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 sice nutně upravuje rozložení důkazního břemene, neboť k tomu zakotvuje domněnku, nicméně toto ustanovení nemá čistě důkazní účel.

- 93 Jak vyplývá z bodů 58 až 60 tohoto rozsudku, existence škody, příčinná souvislost mezi touto škodou a porušením práva hospodářské soutěže, jakož i totožnost porušitele patří v tomto ohledu mezi nezbytné údaje, které musí mít poškozená osoba k dispozici, aby mohla podat žalobu o náhradu škody.
- 94 Dále vzhledem k tomu, že čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 stanoví, že není nezbytné, aby osoby poškozené kartelem zakázaným v článku 101 SFEU prokazovaly existenci škody vyplývající z takového protiprávního jednání nebo příčinnou souvislost mezi uvedenou škodou a tímto kartelem, je třeba mít za to, že se toto ustanovení týká prvků zakládajících mimosmluvní občanskoprávní odpovědnost.
- 95 Vyvratitelná domněnka stanovená tímto ustanovením, podle níž se presumuje existence škody vzniklé důsledkem kartelu, je přímo spjata se vznikem mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti porušitele, a v důsledku toho se bezprostředně dotýká jeho právního postavení.
- 96 Je tedy třeba mít za to, že čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 představuje pravidlo úzce související se vznikem, přičitatelností a rozsahem mimosmluvní občanskoprávní odpovědnosti podniků, které svou účastí v kartelu porušily článek 101 SFEU.
- 97 Jak přitom uvedl generální advokát v bodě 81 svého stanoviska, takové pravidlo může být kvalifikováno jako pravidlo hmotněprávní.
- 98 Je tedy třeba mít za to, že čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 je ustanovením hmotněprávní povahy ve smyslu čl. 22 odst. 1 této směrnice.
- 99 Jak vyplývá z bodu 42 tohoto rozsudku, za účelem určení použitelnosti čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104 *ratione temporis* je třeba v projednávaném případě ověřit, zda byla situace, o níž jde ve věci v původním řízení, završena před uplynutím lhůty k provedení této směrnice, nebo zda nadále vyvolává účinky i po uplynutí této lhůty.
- 100 Za tímto účelem je třeba zohlednit povahu a mechanismus fungování čl. 17 odst. 2 směrnice 2014/104.
- 101 Toto ustanovení zavádí vyvratitelnou domněnku, podle které se v případě kartelu automaticky presumuje existence z něj vyplývající škody.
- 102 Vzhledem k tomu, že skutečností, kterou unijní normotvůrce označil za umožňující vycházet z domněnky o existenci škody, je existence kartelu, je třeba ověřit, zda datum, ke kterému daný kartel skončil, předchází datu uplynutí lhůty k provedení směrnice 2014/104, neboť tato směrnice nebyla v této lhůtě provedena do španělského práva.
- 103 V projednávaném případě trval kartel od 17. ledna 1997 do 18. ledna 2011. Toto protiprávní jednání tak skončilo před uplynutím lhůty k provedení směrnice 2014/104.
- 104 Za těchto podmínek je třeba mít s ohledem na čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104 za to, že vyvratitelná domněnka, která je stanovena v čl. 17 odst. 2 této směrnice, nemůže být *ratione temporis* použitelná na žalobu o náhradu škody, která byla sice podána po nabytí účinnosti vnitrostátních ustanovení, jimiž byla uvedená směrnice opožděně provedena do vnitrostátního práva, avšak týká se porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před uplynutím lhůty k jejímu provedení.

105 Vzhledem k předcházejícím úvahám je na položené otázky třeba odpovědět takto:

- Článek 10 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že je hmotněprávním ustanovením ve smyslu čl. 22 odst. 1 této směrnice a že je *ratione temporis* použitelný na žalobu o náhradu škody, která se sice týká porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před vstupem uvedené směrnice v platnost, avšak byla podána po nabytí účinnosti ustanovení, jimiž se tato směrnice provádí do vnitrostátního práva, jestliže promlčecí lhůta platná pro tuto žalobu podle starých pravidel neuplynula přede dnem uplynutí lhůty k provedení této směrnice.
- Článek 17 odst. 1 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že je procesním ustanovením ve smyslu čl. 22 odst. 2 této směrnice a že je *ratione temporis* použitelný na žalobu o náhradu škody, která se sice týká porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před vstupem uvedené směrnice v platnost, avšak byla podána po 26. prosinci 2014 a po nabytí účinnosti ustanovení, jimiž se tato směrnice provádí do vnitrostátního práva.
- Článek 17 odst. 2 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že je hmotněprávním ustanovením ve smyslu čl. 22 odst. 1 této směrnice a že není *ratione temporis* použitelný na žalobu o náhradu škody, která byla sice podána po nabytí účinnosti vnitrostátních ustanovení, jimiž byla uvedená směrnice opožděně provedena do vnitrostátního práva, avšak týká se porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před uplynutím lhůty k jejímu provedení.

K nákladům řízení

106 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 10 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži musí být vykládán v tom smyslu, že je hmotněprávním ustanovením ve smyslu čl. 22 odst. 1 této směrnice a že je *ratione temporis* použitelný na žalobu o náhradu škody, která se sice týká porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před vstupem uvedené směrnice v platnost, avšak byla podána po nabytí účinnosti ustanovení, jimiž se tato směrnice provádí do vnitrostátního práva, jestliže promlčecí lhůta platná pro tuto žalobu podle starých pravidel neuplynula přede dnem uplynutí lhůty k provedení této směrnice.

Článek 17 odst. 1 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že je procesním ustanovením ve smyslu čl. 22 odst. 2 této směrnice a že je *ratione temporis* použitelný na žalobu o náhradu škody, která se sice týká porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před vstupem uvedené směrnice v platnost, avšak byla podána po 26. prosinci 2014 a po nabytí účinnosti ustanovení, jimiž se tato směrnice provádí do vnitrostátního práva.

Článek 17 odst. 2 směrnice 2014/104 musí být vykládán v tom smyslu, že je hmotněprávním ustanovením ve smyslu čl. 22 odst. 1 této směrnice a že není *ratione temporis* použitelný na žalobu o náhradu škody, která byla sice podána po nabytí účinnosti vnitrostátních

ustanovení, jimiž byla uvedená směrnice opožděně provedena do vnitrostátního práva, avšak týká se porušení práva hospodářské soutěže ukončeného před uplynutím lhůty k jejímu provedení.

Podpisy.